

Gledališče je v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja doživelo paradigmatični prelom, ki v veliki meri določa njegov razvoj še dandanes. Poimenovanja tega obrata in razvoja so različna, npr. performativni obrat (Erika Fischer-Lichte), konec literarnega gledališča (Veno Taufer), postdramsko gledališče (Hans-Thies Lehmann) in estetika performativnega (Fischer-Lichte). Spremembe v dožemanju gledališča in nastajanju uprizoritev pa so seveda prinesle tudi povsem drugačne izzive dramski pisavi. Tako smo govorili o krizi dramske pisave v devetdesetih letih pa o njeni renesansi z gledališčem »u fris«, o ne več dramskih tekstih (Gerda Poschmann) pa o ponovno dramskih tekstih (Birgit Haas).

Vse to kaže na spreminjajoče se razmerje med besedilom in odrom, obenem pa tudi na razmerje, ki je v tesni soodvisnosti. Tako kot oder postavlja dramska besedila v nove vloge, tako nove dramske pisave postavljajo gledališče pred nove izzive.

Prav te prehode in širjenje ustvarjalnih možnosti prevprašujejo razprave v tokratni številki Amfiteatra. Anna Maria Monteverdi se ukvarja z gledališko zgodovino in analizira vlogo videoumetnosti v gledališču od sedemdesetih let prejšnjega stoletja do danes. Ta se je navdihovala pri razvoju tehnologije in ameriškem gledališču podob (Robert Wilson), imela pomembno vlogo v Italiji v osemdesetih letih, dandanašnji pa z videomapirom predstavlja intervenco gledališča v javni prostor in arhitekturo.

Meje gledališke umetnosti in igralskega telesa raziskuje Petra Pogorevc ob vprašanju odsotnih igralcev v petdesetletnem projektu *Noordung :: 1995–2045*, kjer umrle igralce nadomeščajo tehnološki substituti, ki bodo ob koncu projekta zaživel večno življenje v zemeljski orbiti.

Seveda pa pri teh spremembah ne gre le za širjenje izraznih možnosti in prestavljanje meja gledališkega izraza, ampak tudi za nove načine njegovega učinkovanja. O političnih konotacijah performansa/predstave *Kapelj in Semenič v sestavljanju* razpravlja Nika Leskovšek. Ob tem pokaže, da je bil politični potencial te predstave ne samo v načinu njene prezentacije in posebnem načinu recepcije (imerzivno oz. potopitveno gledališče), ampak tudi v uporabi dramskega besedila Simone Semenič z naslovom *medtem ko skoraj rečem še ali prilika o vladarju in modrosti*.

Z dramskim besedilom in njegovim prehajanjem od dramskega k ne več dramskemu se ukvarja Miša Glišič. Dramo *Še vedno vihar* Petra Handkeja analizira s pomočjo koncepta absolutnosti drame Petra Szondi. Ob tem pokaže, kako Handke z uporabo številnih postmodernističnih postopkov prestopa meje absolutnosti drame in s

tem dramskega teksta ter gradi besedilo na poetičnosti jezika in iskanju identitete dramskega subjekta v sodobnem svetu.

Razprave dokazujejo, da je sodobno gledališče izredno kompleksno in živo ter s tem pred nas raziskovalce postavlja vedno nova vprašanja in izzive za analizo. Amfiteater se je in se bo tudi v prihodnje spopadal z njimi.

Gašper Troha